

METSÄNEUVOSTON KOKOUSMUISTIO 4/2016

Aika: 20.12.2016 klo 14.00–16.00 (kahvia tarjolla klo 13.30)

Paikka: Säätytalo (Snellmaninkatu 9-11), sali 23

Osallistujat:

Kimmo Tiilikainen, MMM / YM, pj.

Reima Sutinen, TEM

Ari Eini, Suomen metsäkeskus

Juha Hakkarainen, MTK r.y.

Helena Herttuainen, Metsänhoitajaliitto ry

Pentti Hyttinen, Metsähallitus

Maria Isolahti, Suomen 4H-liitto

Eki Karlsson, Suomen Latu ry

Jari Kostama, Energiateollisuus ry

Timo Leppä, Kemianteollisuus ry

Annikki Mäkelä-Carter, Helsingin yliopisto

Ilari Pirttilä, Metsämiesten Säätiö

Juha S. Niemelä, MMM

Ari Niiranen, YM

Jari Nilosaari, Puuliitto

Håkan Nystrand, METO - Metsäalan

Asiantuntijat ry

Leena Paavilainen, Luonnonvarakeskus

Simo Jaakkola, Koneyrittäjien liitto ry

Anders Portin, Suomen Metsäyhdistys ry

Eeva Primmer, Suomen ympäristökeskus

Liisa Rohweder, WWF Suomi

Tomi Salo, Metsäteollisuus ry

Taina Vesanto, MMM

Riina Vuorento, OKM

Katja Matveinen, MMM, sihteeri

Asiantuntijat:

Jukka-Pekka Kataja, MMM

Matti Mäkelä, MMM

Heikki Granholm, MMM

Kaisa Pirkola, MMM

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 14.10.

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

2. Metsäneuvoston edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio (liite 1).

3. Ministeri Tiilikaisen ajankohtaiskatsaus

Kansallinen energia- ja ilmastostrategia on julkistettu. Sen selkärangan muodostavat myöhemmin tässä kokouksessa käsiteltävät EU:n ilmastopakettia koskevat päätökset, Pariisin ilmastosopimuksen täytäntöönpano siten, että EU:n 2030-tavoitteet saadaan täytettyä sekä hallitusohjelman kirjaukset muun muassa kivihiilestä luopumiseksi sekä uusiutuvien liikennepolttonesteiden lisäämiseksi.

Ennen strategian julkistamista keskusteltiin liikenteelle asetetuista kunnianhimoisista tavoitteista ja siitä, mihin puu riittää. Kansallisessa metsästrategiassa on jo aiemmin linjattu, että runkopuun hakkuut voidaan nostaa noin 80 miljoonan kuutiometrin tasolle. Energia- ja ilmastostrategia on sovitettu yhteen metsästrategian tavoitteen kanssa. Uusiutuvan energian osalta nojataan paljolti sekä nyt että jatkossa jätteisiin, joita ovat muun muassa mäntyöljy ja purut; jatkossa liikenteen käyttöön tulee jonkin verran puupohjaistakin materiaalia. Liikenteen sähköistäminen ja biopolttonesteet ovat toisiaan täydentäviä keinoja: mitä enemmän käytetään sähköä, sitä helpompi uusiutuvien käyttöä on nostaa jäljelle jäävässä autokannassa.

Meksikossa pidetyssä biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen osapuolikokouksessa puhuttiin valtavirtaistamisesta biodiversiteetin suojelussa; suojelualueet eivät siis riitä monimuotoisuuden turvaamiseksi. Paikalle oli kutsuttu muun muassa maataloudesta ja kalastuksesta vastaavia ministereitä. Suomessa on talousmetsissä tehty biodiversiteetin eteen hyvää ja edistysellistä työtä. Sitä on syytä jatkaa, ja löytää myös uusia toimia sekä indikaattoreita.

Ministeri toi esille olevansa iloinen toimijoiden halusta pohtia biodiversiteetin edistämistä käytännön toimissa. Eduskunta lisäsi METSO-ohjelmaan pari miljoonaa vuodelle 2017. Kehyspäätöksen yhteydessä tarkastellaan, voidaanko kehukseen lisätä METSO-ohjelmaan käytettäviä varoja.

Vuoden 2017 alussa käynnistetään Suomi 100 -suojelukampanja (*siht. huom. myöhemmin päätettiin antaa kampanjalle nimeksi Luontolahjani satavuotiaalle*). Valtio on varautunut tulemaan kampanjaan mukaan tavoitetta vastaavalla hehtaarimäärällä.

Eduskunta hyväksyi pitkään valmistellun metsälahjavähennyksen. Sukupolvenvaihdoksia päästään vuoden 2017 alusta edistämään uudella keinolla. Eduskunnan käsittelyssä oli myös yrittäjävähennys. Yhteismetsien verokantaa laskettiin, jotta niiden kannuste säilyisi.

Ministeri ilmaisi tyytyväisyytensä metsätietolakia koskevan yhteisen näkemyksen löytymisestä. Lausuntoja saatiin paljon; jotkut lausunnoista olivat vähemmän ymmärtäviä kuin toiset. Lainsäädännön arviointineuvosto aikoo käsitellä lain valmistelun. Hanke siis etenee ja lainsäädäntö on vireillä.

Kemera-hakemuksia tuli keväällä 2016 paljon enemmän kuin myöntövaltuutta, minkä takia taimikon varhaishoitoa, nuoren metsän hoitoa ja terveyslannoituksia ei enää hyväksytty rahoitettavaksi toukokuun toisella viikolla. Taimikon varhaishoitoa koskeva haku avattiin 10.10.2016. Hakemuksia priorisoitiin Suomen metsäkeskuksessa ja sumaa saatiin purettua. Määrärahoja jäi kuitenkin käyttämättä 11 miljoonaa euroa (*siht. huom. luku päivitetty vuoden 2016 lopun tilanteen mukaiseksi*). Metsänomistajista noin 75 % käyttää metsään.fi -järjestelmää hakemusten tekoon. Metsänhoitoyhdistyksistä noin 77 % ja yrityksistä noin 77 % käyttää sähköistä asiointia. Vuonna 2017 sähköinen asiointi kehittyi niin, että hakemukset saadaan käsiteltyä normaalisti.

Jotta rahat riittäisivät jatkossa, Kemera-järjestelmää tulee edelleen kehittää. Aiheeseen palataan tarkemmin myöhemmin.

Keskustelussa tuotiin esille, että nuoren metsän hoitoa koskeva hakukielto voi näkyä energiapuun korjuumäärissä. Toivottiin, että Kemera-lakiuudistus saataisiin vietyä nopeasti läpi. Todettiin, että kun vuonna 2016 maksamatta jääneet Kemera-varat siirtyvät käytettäväksi vuonna 2017, rahaa on käytännössä paljon. Toivottiin, ettei hakuhäiriöitä - kuten sulkua - tulisi, jotta toiminta pyörisi.

Ministeri totesi eduskunnan edellyttäneen, että vuonna 2016 käyttämättä jääneet Kemera-määrärahat voitaisiin käyttää vuonna 2017, mikä on järkevää. Juha Niemelä täsmensi pienehköjen Kemera-muutosten lähteneen juuri lausunnonle, ja hallituksen esitys odottaa eduskuntaa, kun se palaa joulutauolta. Mennään niin nopealla aikataululla kuin voidaan. Muutokset ovat pieniä, eikä laajaa kuulemiskierrosta valiokunnissa tarvittane.

Kiitettiin METSO-rahoituksen lisäyksestä. Todettiin, että metsäalan toimijat ovat kirjelmöineet METSO-rahoituksen puolesta yhdessä. Huomautettiin kuitenkin, että kaksi miljoonaa ei riitä koko asian ratkaisemiseen. Tuotiin esille, että suojelujärjestöt ovat toivoneet moratoriota koskien kriteerit täyttävien metsien käsittelemättä jättämistä odottamaan myöhempää rahoitusta.

Ministeri oli samaa mieltä METSO-rahoituksen riittävydestä. Metsäneuvoston toive varmaan olisi lisätä käytettävissä olevia määrärahoja. Sen sijaan ministeri ja muutkin toimijat pitivät moratorioajatusta riskinä. Moratorio rikkoisi METSO-ohjelman vapaaehtoisuuden periaatteita. Mieluummin luotettaisiin metsänomistajien omaan harkintaan, että he odottaisivat rahoitustilanteen paranemista. Todettiin, että vaikuttamisessa pitää panostaa lisärahoituksen saamiseen kehyksiin.

Tuotiin esille, että suojelujärjestöjen ajatuksena on ollut vapaaehtoisuus; että vanhat metsät säästettäisiin ja metsää hakattaisiin muissa kohteissa. Tarkoitus ei ole ollut herättää negatiivista vastarintaa. Tuotiin esille, että metsänomistajien kannustaminen on tärkeää, eikä se onnistu luomalla lukkotunnelmaa. Työtä olisi hyvä tehdä yhteistyössä ja terminologiaa punniten. Ehdotettiin, että moratorion sijaan kannattaisi käyttää muita sanoja.

Kiitettiin Meksikon viesteistä ja tuotiin esille, että on hienoa, että Suomi on edelläkävijämaa. Talousmetsien biodiversiteetin eteen on tehty paljon työtä 90-luvulta alkaen, mutta myös otettu taka-askelia.

Kiitettiin uusiutuvan polttoaineen jakeluelvoitetta koskevia päätöksiä. Tuotiin esille, että siirtyminen fossiilisesta uusiutuvaan tapahtuu sekä jakeluverkoston että autokannan kautta. Sähköauto vaatii uutta verkostoa ja autokantaa. Suomessa on osaamista, mitä on hyvä hyödyntää.

4. Metsäneuvoston toimintasuunnitelma 2017, Katja Matveinen, MMM

Katja Matveinen esitteli esityksen metsäneuvoston toimintasuunnitelmaksi vuodelle 2017 (liite 2). Aikaisempien vuosien toimintasuunnitelmaan verrattaessa olennaisimmat muutokset koskevat metsäneuvoston kokousten sisältöä luvussa kolme.

Keskustelussa esitettiin, että vuoden 2017 kokouksissa otettaisiin kansallisen tarkastelun ohella voimakkaammin katse Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvaan lainsäädännön valmisteluun. Todettiin, että Kansallisen metsästrategian hankkeiden täydennys- ja muutostarpeet on hyvä valmistella huolella työvaliokunnassa. Tuotiin esille, että kestävien hakkuumahdollisuuksien lisäämiseen tulisi panostaa jatkossa enemmän myös ekologisen kestävyuden näkökulmasta. Lisäksi tulisi panostaa kuolinpesähaasteen ratkaisemiseen sekä pyöreän pöydän metsäkeskusteluprosessin ja metsäneuvoston välisen rajapinnan vahvistamiseen. Esitettiin, että Metsähallitusta ja sen uutta strategiaa käsiteltäisiin metsäneuvostossa vuonna 2017.

Ministeri kiitti hyvistä täydennysesityksistä. Hän muistutti, että Suomella on hyvä maine kansainvälisesti metsä- ja ympäristökysymyksissä. Sitä tulisi osata hyödyntää oikeiden kumppaneiden kanssa nykyistä tehokkaammin. Hän haastoi metsäneuvoston miettimään keinoja, kuinka Suomi saisi osaamistaan hyötykäyttöön ja vielä vahvemman aseman kansainvälisiin metsäkysymyksiin.

Työsuunnitelma hyväksyttiin esitetyillä täydennyksillä.

5. Komission LULUCF -ehdotus, keskeinen sisältö ja tilanne, Heikki Granholm, MMM

Heikki Granholm esitteli komission LULUCF-ehdotusta (liite 3).

Ministeri totesi, että tavoitteena on, että ympäristöneuvoston pääsisi päästökaupan osalta mahdollisimman pitkälle helmikuussa. Tarkoitus on, että Eurooppa-neuvostossa käsiteltäisiin ne linjaukset, joihin ei ole löydetty yhteisymmärrystä tai jotka poikkeavat vuoden 2014 Eurooppa-neuvoston linjauksista.

Kiitettiin ministeriä, ministeriötä ja Lukea asian viemisestä määrätietoisesti ja oikealla otteella eteenpäin.

Keskustelussa peräänkuulutettiin reilua laskentasaännöissä. Niiden tulisi perustua biologiaan. Lukessa on tähän paras asiantuntemus. Tuotiin esille, että LULUCF- ja nielukysymyksissä ei pidä antaa periksi, sillä hyvinvointimme perustuu puun käyttöön. Tuotiin esille, että suhteellinen kilpailukyky heikentyy koko ajan suhteessa kilpailijamaihin. Ruotsille komission LULUCF-ehdotus on Suomea parempi, sillä Ruotsi on pystynyt vertailuvuonna käyttämään metsiään ja valuuttakurssit suosivat Ruotsia.

Kysyttiin, mitä tapahtuu, jos laskentasaäntöihin ei saada muutosta, mutta hakkuita toteutetaan tavoitteiden mukaisesti. On riski, että metsät olisivat laskennallinen päästö, jos puun käyttöä lisätään. Toisaalta komissiosta on todettu, että voisimme hakata niin paljon kuin haluamme.

Vastattiin, että hakkuiden lisäämistä ja laskennallista päästöä koskeva kysymys ei ole aivan yksinkertainen. Lainsäädäntöehdotuksessa oleva vertailutaso on epäselvä. Komissio ja Joint Research Center ovat kertoneet ajatuksistaan vertailutason asettamiseksi. Komissio ei ole kuitenkaan asettanut vaikutusarvioinnissa jäsenmaille mitään lukuarvoja. On epäselvää, miten laskenta käytännössä tehdään ja mitä se tarkoittaa Suomen kannalta.

Kysyttiin, onko LULUCF-sektorin ja taakanjakosektorin tarkastelun erottaminen toisistaan realistinen uhka.

Vastattiin, että raportoidut tiedot muuttuvat kasvihuonekaasutaserekisterijärjestelmään laskennallisiksi yksiköiksi EU:n taseessa. Tilastokeskus pitää tilikirjaa automatisoidusti. Tasaus tehdään tietyissä aikajaksoissa. Jos kokonaisuus menee miinuksen puolelle, maankäyttösektorin yksiköitä voitaisiin joko hankkia muista jäsenmaista tai siirtää yksiköitä taakanjakopuolelta, jos niitä siellä olisi. Ei ole ehditty vielä tarkastella, mitä tapahtuisi ja mitkä sanktiot tulisivat, jos Suomi ei täyttäisi kokonaisvaatimusta.

Kysyttiin, onko epäreiludessa kyse ensisijaisesti vertailuvuodesta ja toissijaisesti metsämaan vähenemisestä vai onko kyse jostakin muusta. Lisäksi kysyttiin, miten maankäytön muutos hallinnollisesti hoidetaan.

Vastattiin, että yksi reiluusnäkökulma voisi olla se, että jos päästöt lasketaan täysimääräisesti, hyvästä metsänhoidosta voitaisiin laskea kompensatiota. Metsänhoidon kautta tuleva nielu on 20–40 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia, ja sitä on aiemmin pystytty hyödyntämään. Toinen reiluusnäkökulma liittyy nielun pienenemiseen. Siinä on hyvä tunnistaa kaksi koulukuntaa. Toisten mielestä nielu tuottaa ilmastohyötyä, vaikka se onkin aiempaa pienempi. Toisten mielestä taas nielun pieneneminen on päästö.

Tuotiin esille, että nielun pienenemisestä huolimatta Euroopan metsävarat kasvavat. Jos metsiä hyödynnetään ajatellulla tavalla, nielu voi laskea hetkellisesti, mutta alkaa kasvaa jälleen vuoden 2030 jälkeen. Puumäärä tulee siten kasvamaan. Samalla tulee panostaa monimuotoisuuden turvaamiseen. Harjoitus on haastava, eikä kokonaisuuden ymmärtäminen ole helppoa.

Ministeri muistutti, että nykyiset laskentasäännöt pohjautuvat Kioton ilmastopimuksen aikaiseen maailmaan 25 vuoden taakse. Silloin ongelmana oli metsäpinta-alan pieneneminen monilla puolin maailmaa. Metsäkadon pysäyttämistä on ajateltu siitä näkökulmasta. Nyt monissa maissa, kuten Keniassa, on metsäpinta-alan pieneneminen pystytty pysäyttämään. Pariisin sopimuksen aikakautena puolestaan ajatellaan päästöjen ja nielujen tasapainoa. Metsäpinta-alan kasvu on tärkeää, mutta myös se, mitä metsäpinta-alalla tapahtuu. Siksi puun kasvu ja nielu pitäisi saada paremmin mukaan laskentaan.

Ministeri totesi, että yksi epäreiluus liittyy vertailuvuoteen. Jos vertailuvuodeksi satunnaisesti valittuna vuonna toisessa maassa markkinat ovat vetäneet ja nielu on ollut pieni, heillä on velvollisuus säilyttää tämä pieni nielu. Sen sijaan toisessa maassa markkinat eivät ole vetäneet ja nielu on ollut siksi kolme kertaa suurempi, kun metsiä ei ole pystytty käyttämään. Vertailutaso pitäisi pystyä asettamaan tulevaisuuteen katsoen ja ottaen huomioon koko kokonaisuus, mukaan lukien biodiversiteetti. Toinen epäreiluus liittyy siihen, että nielu voi tavoiteltua pienemmästä puun käytöstä johtuen olla lupausta suurempi, mutta toteutunutta nielua ei pystytä hyödyntämään, vaikka maankäytön muutos lasketaan täysimääräisesti.

Ministeri jatkoi, että EU on edelleen maailman ilmastopolitiikan eturintamassa, ja Suomella on yksi EU:n tiukimpia tavoitteita. Metsien halutaan olevan aktiivinen ilmastopolitiikan ja kestävä kehityksen väline. Aktiivisella politiikalla voidaan kasvattaa nielua ja tuottaa hyvinvointia. EU:lta toivotaan ymmärrystä sille, että päästöjen vähentämisen lisäksi kasvatetaan nieluja. Jos ajattelu muuttuu, on mahdollista saada Suomelle epäreiluja sääntöjä sellaisiksi, että metsien varaan voidaan jatkossakin rakentaa hyvinvointia.

Ministeri lisäsi vielä laskennalliseen päästöön liittyen, että kukaan ei estä käyttämästä metsiä, mutta käyttö joudutaan mahdollisesti kompensoimaan muualta. Se ei ole helppoa. Esimerkiksi liikenteelle on jo nyt asetettu kovat tavoitteet; enemmän on vaikea tehdä, jos joku tulkitsee, että metsät ovat lähde, eikä nielu. Kysymykseen taakanjako- ja LULUCF-käsittelyn eroamisesta ministeri vastasi, että huoli ei ole aiheeton. Teoriassa on olemassa riski, että käsittelyn erotessa LULUCF ei kiinnosta ketään, jolloin vaikutusmahdollisuudet pienenevät. Jos eritahtisuus tapahtuisi, olisi tärkeää, että Eurooppa-neuvosto antaisi kokonaisuutta koskevat ohjeet siitä.

6. Komission ehdotus biomassan kestävyyskriteereiksi, Kaisa Pirkola, MMM

Ministeri Tiilikainen poistui paikalta kello 15.35. Hän kiitti metsäneuvostoa kuluneesta vuodesta ja toivotti hyvää joulun aikaa. Puheenjohtajana jatkoi Juha Niemelä.

Kaisa Pirkola esitteli kestävyyskriteereitä metsäbiomassoille (liite 4). Komission 30.11. antamaan Puhtaan energian talvipakettiin sisältyi kahdeksan lainsäädäntöesitystä, joista yksi on uusiutuvan energian direktiivi. Se sisältää ehdotuksen myös biomassojen kestävyyskriteereiksi. Liikenteen biopolttoaineiden ja muiden bionesteiden kestävyyskriteerit sisältyvät jo nykyiseen RES-direktiivin vuodelta 2009. Nyt kriteerit laajenevat myös kiinteisiin biomassoihin, joita käytetään sähkön ja lämmön tuotannossa. Direktiivin on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2021 alusta.

Ehdotetut kestävyyskriteerit sisältävät kaksi samaa peruselementtiä kuin nykyisessäkin on RES-direktiivissä. Ensinnäkin asetetaan vaatimuksia biomassan tuotannolle ja toisaalta kasvihuonekaasupäästösäestöille. Metsäbiomassoille on direktiivissä luotu uusi riskiperustainen malli (Risk based approach), joka mahdollistaa kestävyuden tarkastelun maatasolla. Tämä on Suomen näkökulmasta selkeä parannus verrattuna komission aiempaan valmisteluun. Keskustelussa tuotiin esille, että jotkin asiat tulivat riskiperustaiseen mallin mukaan viime metreillä, ja käytännön toteutuksen osalta ja termien tulkintojen osalta on muutamia selvitettäviä kohtia.

Tuotiin esille, että yksi maatasolle asetetuista viidestä kansallista lainsäädäntöä tai monitorointi- ja edistämisyjärjestelmiä koskevasta vaatimuksesta koskee hakkuulupamenettelyä eli maatasolla pitää olla laki ja/tai järjestelmä, joka takaa hakkuuiden tapahtumisen jonkinlaisen laillisen luvan mukaisesti. Toisena vaatimuksena on uudistamisveloitteen olemassaolo, ja tähän esimerkiksi metsälaiissamme olevan uudistamisveloitteen pitäisi riittää. Hakkuuluvan osalta Suomessa on käytössä metsänkäyttöilmoitus. Kysyttiin, että koska metsänkäyttöilmoitusta ei tehdä alle 13 cm:stä, onko vaarana, että mennään lupakäytäntöön ja uskooko komissio, että metsiä ei tarvitse uudistaa kasvatushakkuissa. Vastattiin, että komissio käyttää termiä harvesting permit ja on syytä olettaa että metsänkäyttöilmoituksemme täyttäisi tuon vaatimuksen, mutta selvitettäviä yksityiskohtia on vielä.

Komission tavoite on ollut hyvä ja tarkoitus on ollut vähentää byrokratiaa, mutta ei vielä tiedetä, miten oikeasti käy. Tavoitteena on ollut asettaa järjestelmien olemassaolo tai kirjaus laissa, ja vaikuttamistavoitteena on että kyseisten asioiden määrittelyssä ei mennä yksityiskohtiin (vrt. subsidiariteetti) eikä esim. aseteta raja-arvoja.

Todettiin, että vaikuttamista pitää vielä tehdä neuvoston ja parlamentin käsittelyssä, jotta esim. määrittelyt eivät lipsahda väärään suuntaan. Parlamentissa on paljon maita, joiden käsitys metsistä eroaa meidän käsityksestämme. Lisäksi tuotiin esille, että tulkinnasta saatetaan myös kansallisesti olla eri mieltä. Todettiin, että vaikuttamisessa etsitään samanmielisiä maita, joita voivat olla esimerkiksi Baltian maat, Itävalta ja Ruotsi.

Keskustelussa tuotiin esille, että kestävyyskriteereissä on myös osaamisvientiin liittyviä mahdollisuuksia. Suomi voisi vahvemmin ottaa asiassa mandaattia.

7. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

8. Seuraavat kokoukset

- 22.3.2017 klo 9-11 (Valtioneuvoston juhlahuoneisto)

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen kello 16. Hän välitti Marja Kokkoselta terveiset, kiitti lämpimästi kuluneesta vuodesta ja toivotti rauhaa joulun aikaa.